

วารสารนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
THAMMASAT LAW JOURNAL

ชื่อเรื่อง: ความเปลี่ยนแปลงในหน้าที่ความสุจริตอย่างยิ่งในสัญญาประกันวินาศภัย

ชื่อผู้แต่ง: จิระศักดิ์ เสมมีสุข

การอ้างอิงที่แนะนำ: จิระศักดิ์ เสมมีสุข, “ความเปลี่ยนแปลงในหน้าที่ความสุจริตอย่างยิ่งในสัญญาประกันวินาศภัย,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปีที่ 49, ฉบับที่ 3, 593 (2563)

ผู้สนับสนุนหลัก

**SATYAPON
& PARTNERS**
THAILAND Intellectual Property Law Firm

Tax and Legal Counsellors

Seri Manop & Doyle

 SAIJO DENKI
ผู้นำเทคโนโลยีความเย็นที่อุตสาหกรรมและโรงงาน

ผู้สนับสนุนร่วม

CSBC
LAW OFFICES
www.csbc.law

โครงการวารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200 โทร. 02 613 2169 อีเมล tu.lawjournal@tu.ac.th

ความเปลี่ยนแปลงในหน้าที่ความสุจริตอย่างยิ่ง ในการประกันวินาศภัย

Change in Duty of Utmost Good Faith in General Insurance

จิระศักดิ์ เสมมีสุข

เจ้าหน้าที่, บริษัท ชับบสามัคคีประกันภัย จำกัด (มหาชน)

Jerasak Semmesuk

Officer, Chubb Sammagi Insurance Public Company Limited

วันที่รับบทความ 29 เมษายน 2563; วันแก้ไขบทความ 5 พฤษภาคม 2563; วันตอบรับบทความ 17 กรกฎาคม 2563

บทคัดย่อ

สัญญาประกันวินาศภัยเป็นสัญญาที่ต้องอาศัยความสุจริตอย่างยิ่ง (Utmost good faith) โดยเฉพาะจากฝ่ายผู้เอาประกันภัย หลักการนี้ใช้เป็นหลักของสัญญาประกันภัยในทุกประเทศที่มีกิจการประกันภัยและมีกฎหมายประกันภัย สำหรับประเทศไทยมีการบัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 วรรคหนึ่ง กำหนดหน้าที่สำคัญของผู้เอาประกันภัยไว้สองประการ คือ หน้าที่เปิดเผยข้อความจริง (Duty of disclosure) และ หน้าที่ไม่แถลงความเท็จ (Duty of non-misrepresentation) ซึ่งหมายถึง หน้าที่ของผู้เอาประกันภัยที่จะต้องเปิดเผยข้อความจริงซึ่งเป็นสาระสำคัญของความเสี่ยงภัยของผู้รับประกันภัย ซึ่งอาจจูงใจให้ผู้รับประกันภัยเรียกเบี้ยสูงขึ้น หรืออาจทำให้ผู้รับประกันภัยบอกปิดไม่ทำสัญญา โดยเป็นข้อความที่ผู้มีหน้าที่แถลงดังกล่าวได้รู้ความจริงก่อนหรือในขณะที่เข้าทำสัญญาประกันวินาศภัย หากมีการฝ่าฝืนหน้าที่ดังกล่าว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สัญญาประกันวินาศภัยนั้นตกเป็นโมฆียะ (Voidable) ผู้รับประกันภัยสามารถใช้สิทธิบอกล้างสัญญาประกันวินาศภัยได้

หลักสุจริตอย่างยิ่งตามกฎหมายต่างประเทศได้มีความเปลี่ยนแปลง โดยแบ่งแยกหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยระหว่างสัญญาประกันวินาศภัยที่เป็นสัญญาเชิงผู้บริโภคกับสัญญาประกันภัยเชิงพาณิชย์ และกำหนดหน้าที่ต่อความสุจริตอย่างยิ่งที่ชัดเจนขึ้นแก่ฝ่ายผู้รับประกันภัย ให้ต้องมีหน้าที่

ต้องสอบถามแบบเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้รับประกันภัยต้องการทราบ ติดตามให้ได้คำตอบสำหรับสิ่งที่ยังไม่ชัดเจน และมีหน้าที่บอกกล่าวแก่ผู้เอาประกันภัยให้ทราบถึงผลที่จะเกิดขึ้น หากผู้เอาประกันภัยฝ่าฝืนหน้าที่ การเปิดเผยข้อความจริงเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ประกันภัยผ่านเอกสาร ผู้รับประกันภัยที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ย่อมถูกพิจารณาว่าเป็นฝ่ายไม่สุจริต จะไม่สามารถยกอ้างเพื่อบอกล้างสัญญา จึงเห็นได้ว่าหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง ถูกทำให้กว้างขึ้น ไม่ถูกจำกัดเฉพาะการเปิดเผยข้อความจริงและการไม่แถลงข้อความเท็จอีกต่อไป รวมทั้งการบัญญัติให้ผลของการฝ่าฝืนหลักความสุจริตอย่างยิ่งโดยผู้เอาประกันภัย เปลี่ยนแปลงไปหากไม่ใช้การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

เนื่องจากกฎหมายประกันภัยเป็นกฎหมายอีกลักษณะหนึ่งที่มีหลักการสอดคล้องกันเป็นสากล แต่ประเทศไทยปัจจุบัน ยังไม่มีการกำหนดหน้าที่ต่อความสุจริตอย่างยิ่งของผู้รับประกันภัยไว้อย่างชัดเจน ผู้เขียนจึงเสนอให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ให้ระบุหน้าที่ความสุจริตอย่างยิ่งของฝ่ายผู้รับประกันภัย โดยบัญญัติถึงความสุจริตอย่างยิ่งในการพิจารณารับประกันภัย, หลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้อความจริงที่ผู้เอาประกันภัยไม่ต้องเปิดเผย, กำหนดหน้าที่การให้คำเตือนแก่ผู้เอาประกันภัย และเสนอให้บัญญัติแก้ไขให้ผลของการฝ่าฝืนความสุจริตอย่างยิ่งโดยผู้เอาประกันภัย ให้ศาลคุ้มครองผู้เอาประกันภัยได้ในกรณีที่การฝ่าฝืนไม่ได้เกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

คำสำคัญ: หลักสุจริตต่อกันอย่างยิ่ง สัญญาประกันภัย ประกันวินาศภัย

Abstract

A general insurance contract is a contract that requires utmost good faith, especially from the Insured. This principle is a principle of insurance contracts in all countries that have insurance businesses and insurance law. For Thailand, as provided in the Civil and Commercial Code, Section 865, the first paragraph, specifies two important duties of the Insured which are duty of disclosure and duty of non-misrepresentation which means the duty of the Insured to disclose the fact which is the material of the risk of the Insurer which may lead the Insurer to propose higher premiums or may cause the Insurer to refuse to enter into the contract. In this regards, the person who has duty to represent the statement must know the truth before or at the time they entering into a general insurance contract. If there is a breach of the duty, Section 865 stipulates that such insurance contract becomes voidable. The Insurer may exercise the right to void the contract.

The principle of utmost good faith of the foreign laws has changed by separating the duty of the Insured between the consumer insurance contract and the

commercial insurance contract. Also clearly imposes the duty of utmost good faith to Insurers to have a duty to ask a specific question about what the Insurer wants to know and follow up for answers that were not clear. A duty to inform the Insured about the consequences if the Insured breaches the duty. The duty of disclosure about insurance products via documents. Insurers who do not perform their duties will be considered dishonest parties and will not be able to rely on such fact to avoid the contract. Therefore, it is clear that the duty of utmost good faith is widened and no longer limited to the duty of disclosure and non-misrepresentative. The change including result of a breach by an Insured, the result may depend on an intentional act or gross negligence of the Insured.

Since the insurance law has the similar principle in most country. But nowadays in Thailand, there is no clarity about the duty of utmost good faith of Insurers. The author then proposed to amend the Civil and Commercial Code and General Insurance Act to specify the duty of utmost good faith of the Insurers. Specifically, on duty of utmost good faith in underwriting, set out the rule to determine which facts do not require to disclose by Insured, duty of Insurers to provide a proper warning of the duty of utmost good faith to the Insured and proposes to amend the result of breaches of the duty of utmost good faith by Insured for the court can protect the Insured in cases where breach of the duty does not due to willful or gross negligence.

Keywords: Utmost good faith, insurance contract, general insurance

1. บทนำ

สัญญาประกันวินาศภัยเป็นสัญญาต่างตอบแทนชนิดที่คู่สัญญามีภาระหน้าที่ไม่เท่าเทียมกัน เพราะฝ่ายผู้รับประกันภัยมีภาระหน้าที่หนักกว่าฝ่ายผู้เอาประกันภัย นอกจากนี้ ข้อมูลที่ผู้รับประกันภัยใช้ในการประกอบการพิจารณารับประกันภัย หรือคำนวณเบี้ยประกันภัย เช่น ลักษณะของความเสี่ยงภัย ส่วนได้ส่วนเสียในวัตถุที่เอาประกันภัย หรือสุขภาพของผู้เอาประกันภัย ล้วนแต่เป็นข้อมูลที่อยู่ในความรับรู้ของผู้เอาประกันภัยแต่ฝ่ายเดียว หากผู้เอาประกันภัยไม่ให้ข้อมูลตามความเป็นจริงหรือปกปิดข้อมูลที่สำคัญบางอย่าง ผู้รับประกันภัยแทบไม่มีทางที่จะรู้

ด้วยเหตุดังกล่าว สัญญาประกันวินาศภัยจึงเป็นสัญญาที่ต้องอาศัยความสุจริตอย่างยิ่ง (Utmost good faith) โดยเฉพาะจากฝ่ายผู้เอาประกันภัย โดยประเทศไทยบัญญัติหลักสุจริตอย่างยิ่งในสัญญาประกันวินาศภัยไว้ใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 วรรคหนึ่ง กำหนดหน้าที่สำคัญของผู้เอาประกันภัยไว้สองประการ คือ หน้าที่เปิดเผยข้อความจริง (Duty of disclosure) และหน้าที่ไม่แสดงความจริง (Duty of non-misrepresentation) ซึ่งหมายถึง หน้าที่ของผู้เอาประกันภัยที่จะต้องเปิดเผยข้อความจริงซึ่งเป็นสาระสำคัญของความเสี่ยงภัยของผู้รับประกันภัย ซึ่งอาจจูงใจให้ผู้รับประกันภัยเรียกเบี้ยสูงขึ้นหรืออาจทำให้ผู้รับประกันภัยบอกปิดไม่ทำสัญญา หากมีการฝ่าฝืนหน้าที่ดังกล่าว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สัญญาประกันวินาศภัยนั้น ตกเป็นโมฆียะ ผู้รับประกันภัยสามารถใช้สิทธิบอกล้างสัญญาประกันวินาศภัยได้

ผู้เขียนพบว่าในเวลาที่ผ่านมา หลักสุจริตอย่างยิ่งตามกฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายคอมมอนลอว์ มีความเปลี่ยนแปลงอยู่หลายประการเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาคือพิพาทระหว่างคู่สัญญาประกันวินาศภัย ซึ่งเกิดขึ้นเพราะการที่คู่สัญญาฝ่าฝืนหลักสุจริตอย่างยิ่ง โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่ความสุจริตอย่างยิ่งของผู้รับประกันภัย จึงเห็นว่ามีแนวโน้มที่จะศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลักสุจริตอย่างยิ่งตามกฎหมายต่างประเทศ อันอาจเกิดประโยชน์ในการนำมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย

บทความนี้มุ่งเน้นอธิบายส่วนที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้แตกต่างไปจากหลักสุจริตอย่างยิ่งตามกฎหมายที่มีอยู่เดิม โดยแบ่งออกเป็นสามส่วน ได้แก่ หลักสุจริตอย่างยิ่งในประกันวินาศภัยตามกฎหมายต่างประเทศ จำกัการศึกษาอยู่ในกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายคอมมอนลอว์ คือประเทศอังกฤษ และ ประเทศออสเตรเลีย กับหลักสุจริตอย่างยิ่งในประกันวินาศภัยตามกฎหมายไทย มุ่งเน้นการศึกษาบทบัญญัติใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และในกฎหมายลำดับรองต่าง ๆ เช่น ประกาศ คำสั่งสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย รวมทั้งคำพิพากษาของศาลฎีกา และสรุปแนวทางการนำมาปรับใช้กับกฎหมายและการดำเนินธุรกิจประกันวินาศภัยของไทย

2. หลักสุจริตอย่างยิ่งในประกันวินาศภัยตามกฎหมายต่างประเทศ

2.1 กฎหมายอังกฤษ

2.1.1 หลักสุจริตอย่างยิ่งตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์

การเกิดขึ้นของหลักสุจริตอย่างยิ่งตามกฎหมายอังกฤษสามารถย้อนกลับไปได้ราวปี 1766 ในคดี *Carter v. Boehm*¹ ซึ่งผู้พิพากษาคือท่านลอร์ดแมนส์ฟิลด์ (Lord Mansfield) ได้วางหลักกฎหมายไว้ในคำพิพากษาว่า การปกปิดข้อความจริงก็คือการฉ้อฉลซึ่งทำให้สัญญาประกันวินาศภัยตกเป็นโมฆะ และเป็นที่ยอมรับในคดี *Lindenau v. Desborough*² ว่าบังคับใช้กับประกันภัยทุกประเภท³ ซึ่งต่อมาปี 1880 ในคดี *Brownlie v Campbell*⁴ ผู้พิพากษาในคดีดังกล่าวคือท่านลอร์ดแบล็คเบิร์น (Lord Blackburn) ได้พิพากษากลับหลักให้การปกปิดข้อความจริงมีผลเป็นเพียงโมฆียะ หลักสุจริตอย่างยิ่งตามกฎหมายอังกฤษจึงมีที่มาจากหลักกฎหมายในคำพิพากษาของศาล ต่อมาประเทศอังกฤษได้มีการนำหลักสุจริตอย่างยิ่งมาบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร คือ Marine Insurance Act 1906 – MIA 1906 ซึ่งเป็นต้นแบบกฎหมายที่หลายประเทศนำมาใช้ โดยได้รับรองหลักสุจริตอย่างยิ่งไว้ในมาตรา 17, 18 (1) และ 20 (1)⁵

หลักความสุจริตอย่างยิ่งในสัญญาประกันวินาศภัยถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขในช่วงการทบทวนทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายประกันภัย (General review of insurance law) โดยคณะกรรมการกฎหมาย (Law Commission) อังกฤษและเวลส์ ซึ่งมีขึ้นเพื่อระบุจุดที่เห็นว่าไม่มีดุลยภาพระหว่างสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาในหน้าที่เปิดเผยข้อความจริง และ หน้าที่ไม่แถลงความเท็จ โดยจุดที่เปลี่ยนแปลงของหลักสุจริตอย่างยิ่งอยู่ที่ว่าผู้เอาประกันภัยเป็น “ผู้บริโภค” หรือ “ผู้ประกอบการธุรกิจ”⁶

สัญญาประกันวินาศภัยที่จัดเป็น “สัญญาประกันภัยผู้บริโภค” (Consumer Insurance Contracts)⁷ จะอยู่ภายใต้บังคับของ Consumer Insurance (Disclosure and Representations) Act 2012 – CIDRA 2012 ซึ่ง กฎหมายฉบับนี้จะนำหลักเรื่องหน้าที่การใช้ความระมัดระวังไม่แถลงความเท็จ (Duty to take reasonable care not to make a misrepresentation) เข้ามา

¹ *Carter v. Boehm* [1766] 3 Burr 1905, 97 ER 1162.

² *Lindenau v. Desborough* [1828], 8 B.&C., 586.

³ Michael Parkington, Anthony O’Dowd, Nicholas Legh-Jones, and Andrew Longmore, *MacGillivray & Parkington on Insurance Law Relating to All Risks Other Than Marine*, 7th ed, (London: Sweet & Maxwell, 1981), p.252.

⁴ *Brownlie v Campbell* [1880] 5 AC 925, (1880) 7 R (HL) 66.

⁵ เจริญชัย อิศวพิริยอนันต์, “หลักความสุจริตอย่างยิ่งในสัญญาประกันภัยทางทะเล,” *วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์*, ปีที่ 6, ฉบับที่ 3, น.92 (2555).

⁶ *Award in General Insurance 2019-20 Study Text*, (London: Chartered Insurance Institute, 2019), p.5/2.

⁷ Consumer Insurance (Disclosure and Representations) Act 2012, art. 1.

แทนหลักหน้าที่ก่อนการเกิดสัญญา (pre-contractual duty) ที่กำหนดผู้บริโภคต้องเปิดเผยข้อมูลความจริงอันเป็นสาระสำคัญ

ส่วนสัญญาประกันภัยอื่น ๆ ที่ไม่อยู่ภายใต้นิยามของ “สัญญาประกันภัยผู้บริโภค” จัดเป็น “สัญญาที่ไม่ใช่ประกันภัยผู้บริโภค” (Non-consumer Insurance Contracts)⁸ ซึ่ง Insurance Act 2015 บัญญัติให้มีผลบังคับใช้กับสัญญาที่ไม่ใช่ประกันภัยผู้บริโภคเป็นส่วน ๆ ไป เช่น Article 2 (1) และ Article 9 (1) โดยส่วนที่เกี่ยวกับหลักสุจริตอย่างยิ่ง Insurance Act 2015 นำแนวคิดเกี่ยวกับ **หน้าที่การนำเสนออย่างเป็นธรรม (Duty of fair presentation)**⁹ เข้ามาบังคับใช้แทนหลักหน้าที่ก่อนการเกิดสัญญา

2.1.2 หน้าที่เปิดเผยข้อมูลความจริงในสัญญาประกันภัยผู้บริโภค

Consumer Insurance (Disclosure and Representations) Act 2012 บัญญัติขึ้นโดยมีความมุ่งหมายจะแก้ไขปัญหาคู่สัญญาที่ผู้ขอเอาประกันภัยซึ่งเป็นผู้บริโภค มักจะไม่ทราบข้อมูลใดคือสิ่งที่ผู้รับประกันภัยเห็นว่ามีความเกี่ยวข้อง รวมทั้งไม่ทราบถึงผลของการปกปิดข้อมูลความจริง ดังนั้นกฎหมายฉบับนี้จึงกำหนดหน้าที่ให้ผู้รับประกันภัยต้องมีหน้าที่ต้องสอบถามแบบเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้รับประกันภัยต้องการทราบ ซึ่งผู้บริโภคมียหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควร **ไม่แถลงข้อเท็จจริง**แก่ผู้รับประกันภัย แต่การแถลงอย่างไรถือเป็นการใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้พิจารณาจากบรรดาพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยได้บัญญัติถึงตัวอย่างขององค์ประกอบในการพิจารณาไว้ด้วย เช่น ชนิดของสัญญาประกันวินาศภัย กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ความชัดเจนของคำถามของผู้รับประกันภัย

2.1.3 หน้าที่เปิดเผยข้อมูลความจริงในสัญญาที่ไม่ใช่ประกันภัยผู้บริโภค

Insurance Act 2015 ใช้บังคับกับสัญญาที่ไม่ใช่ประกันภัยผู้บริโภค ได้เปลี่ยนแปลงหน้าที่ในหลักสุจริตอย่างยิ่งที่มีอยู่เดิม โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่การนำเสนออย่างเป็นธรรม มาบังคับใช้แทน ผู้ขอเอาประกันภัยเชิงพาณิชย์จะต้องเปิดเผยบรรดาสถานการณ์ที่เป็นสาระสำคัญ (Material circumstances) ที่ตนเองรู้หรือควรรู้ให้แก่ผู้รับประกันภัย และ ต้องให้ข้อมูลที่เพียงพอแก่ผู้รับประกันภัยที่รอบคอบ (Prudent insurer) เพื่อให้ผู้รับประกันภัยจะสามารถสอบถามเพิ่มเติมให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นสาระสำคัญดังกล่าว¹⁰

ทั้งนี้ สิ่งสำคัญที่ กฎหมายฉบับนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปจากหลักการเดิม คือ ผู้ขอเอาประกันภัยต้องนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจนตามสมควรและอยู่ในรูปแบบที่สามารถเข้าถึงได้¹¹ ไม่ใช่การให้ข้อมูลจำนวนมากเหมือนเป็นการ “ถมข้อมูล” (Data dumping) ใส่ผู้รับประกันภัย แต่ไม่มีการระบุถึงข้อมูลที่เป็น

⁸ Insurance Act 2015, Part 1, art. 1.

⁹ Insurance Act 2015, Part 1, art. 2 (1).

¹⁰ Insurance Act 2015, Part 2, art. 3 (4) (b).

¹¹ Insurance Act 2015, Part 2, art. 3 (3) (b).

สถานการณ์ที่เป็นสาระสำคัญอย่างชัดเจน¹² โดยฝ่ายผู้รับประกันภัยก็มีหน้าที่ คือ หากเห็นว่าข้อมูลที่ผู้เอาประกันภัยแสดงนั้นยังมีข้อสงสัย ผู้รับประกันภัยก็ควรต้องสอบถามตามที่เห็นว่าจำเป็น และมีการบัญญัติหลักเกณฑ์การพิจารณาว่าข้อความจริงใดอยู่ หรือควรจะอยู่ในความรับรู้ (ought to know) ของผู้เอาประกันภัย¹³ รวมทั้งได้บัญญัติถึงข้อความจริงใดที่ผู้เอาประกันภัยมีเจตนาที่จะไม่ยืนยันหรือไม่ตรวจสอบ (Blind eyes knowledge) ซึ่งข้อความนั้นจะเปิดเผยถ้าหากผู้เอาประกันภัยได้สืบค้นหรือสอบถามหรือโดยวิธีการอื่น ก็ให้ถือว่าเป็นข้อความจริงที่ผู้เอาประกันภัยควรจะรู้¹⁴

Insurance Contract Act 2015 มาตรา 3 (5) ได้บัญญัติว่าหากผู้รับประกันภัยไม่สอบถาม ผู้เอาประกันภัย**ไม่มีหน้าที่ต้องเปิดเผย**สถานการณ์บางอย่าง เช่น สถานการณ์ที่ลดความเสี่ยงภัย สถานการณ์ที่ผู้รับประกันภัยได้รู้ ควรรู้ หรือ ถูกสันนิษฐานว่ารู้ หรือสถานการณ์ที่ผู้รับประกันภัยละสิทธิที่จะรับรู้

2.1.4 ผลของการไม่เปิดเผยข้อความจริงและการแถลงข้อความเท็จ

ก่อนการประกาศใช้ CIDRA 2012 และ Insurance Act 2015 หลักกฎหมายอังกฤษมีว่า หากผู้เอาประกันภัยฝ่าฝืนหน้าที่เปิดเผยข้อความจริง ผู้รับประกันภัยมีสิทธิบอกล้างสัญญาประกันวินาศภัยและกลับสู่สถานะเดิม ซึ่งมีผลทำให้ไม่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หากการไม่เปิดเผยข้อความจริงเกิดขึ้นโดยทุจริต ผู้รับประกันภัยสามารถยึดเบี้ยประกันภัยและเรียกค่าเสียหายได้¹⁵ แต่ภายหลังจากการประกาศใช้กฎหมายทั้งสองฉบับ ทำให้ผลทางกฎหมายของการไม่เปิดเผยข้อความจริงและการแถลงข้อความเท็จเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของการฝ่าฝืน

2.1.4.1 ผลของการฝ่าฝืนหน้าที่การนำเสนออย่างเป็นธรรม

Insurance Act 2015 มาตรา 8 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ว่า ผู้รับประกันภัยจะได้รับการเยียวยา หากพิสูจน์ได้ว่าถ้าไม่มีการฝ่าฝืนหน้าที่การนำเสนออย่างเป็นธรรม ก็จะไม่มีการทำสัญญาประกันวินาศภัยขึ้นเลย หรือหากทำสัญญาก็จะมีข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ต่างออกไป¹⁶ โดยการฝ่าฝืนที่ผู้รับประกันภัยจะได้รับการเยียวยา (A qualifying breach) แบ่งออกเป็นสองประเภท คือ การฝ่าฝืนโดยจงใจหรือโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง¹⁷ และ การฝ่าฝืนโดยไม่จงใจหรือไม่ได้ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง¹⁸

¹² Kennedys Law LLP, The Insurance Act 2015: What You Need to Know”, accessed 10th Feb 2020, from <https://www.kennedyslaw.com/media/2352/kennedys-the-insurance-act-2015.pdf>.

¹³ Insurance Act 2015, Part 2, art. 4 (1)-(4).

¹⁴ Insurance Act 2015, Part 2, art. 4 (6).

¹⁵ Chartered Insurance Institute, *supra* note 6, p.5/9.

¹⁶ Insurance Act 2015, Part 2, art. 8 (1).

¹⁷ Insurance Act 2015, Part 2, art. 8 (4) (a).

¹⁸ Insurance Act 2015, Part 2, art. 8 (4) (b).

การฝ่าฝืนหน้าที่การนำเสนออย่างเป็นทางการโดยจงใจหรือโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ผู้รับประกันภัยสามารถบอกล้างกรมธรรม์ ปฏิเสธการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทุกกรณี และเก็บเบี้ยประกันภัยที่ได้รับชำระไว้ได้¹⁹ แต่ถ้าการฝ่าฝืนหน้าที่การนำเสนออย่างเป็นทางการนั้นเกิดขึ้นโดยไม่จงใจหรือไม่ได้ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ผู้รับประกันภัยสามารถได้รับการเยียวยาโดยพิจารณาจากมาตรการที่ผู้รับประกันภัยจะทำหากทราบถึงการข้อมูลที่ไม่ได้รับการเปิดเผยนั้นได้แก่ หากว่าไม่มีการฝ่าฝืนหน้าที่ ผู้รับประกันภัยจะไม่เข้าทำสัญญาเลย กรณีนี้ผู้รับประกันภัยสามารถบอกล้างสัญญา ปฏิเสธการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน แต่ต้องคืนเบี้ยประกันภัย²⁰ แต่ถ้าหากว่าไม่มีการฝ่าฝืนหน้าที่ ผู้รับประกันภัยยังคงตัดสินใจเข้าทำสัญญาแต่จะมีเงื่อนไขที่แตกต่าง เช่นนี้ก็ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับว่าได้มีเงื่อนไขที่แตกต่างนั้น²¹ และกรณีสุดท้ายคือ แม้จะมีการฝ่าฝืนหน้าที่ ผู้รับประกันภัยก็อาจเข้าทำสัญญาโดยไม่กำหนดเงื่อนไขที่แตกต่าง แต่จะคำนวณเบี้ยประกันภัยให้สูงขึ้น เช่นนี้การค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิได้รับจะต้องถูกลดลงตามสัดส่วนโดยวิธีการคำนวณที่ Insurance Act 2015 ได้กำหนดไว้²²

2.1.4.2 ผลของการแถลงข้อความเท็จ

การแถลงข้อความเท็จ ตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ หมายถึง การให้ถ้อยคำที่ไม่เที่ยงตรงหรือไม่เป็นความจริง โดยคู่สัญญาประกันภัยฝ่ายหนึ่ง หรือตัวแทนของฝ่ายนั้นก่อนการตกลงทำสัญญา ไม่ว่าจะโดยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร ซึ่งมักจะเป็นการตอบคำถามในใบคำขอเอาประกันภัย ทั้งที่เกิดจากการฉ้อฉลและที่เกิดโดยไม่จงใจ จะมีผลให้สัญญาตกเป็นโมฆียะ คู่สัญญาอีกฝ่ายสามารถบอกล้างสัญญา²³

ภายหลังจาก Insurance Act 2015 และ CIDRA 2012 มีผลบังคับ การเยียวยาผลที่เกิดจากการแถลงข้อความเท็จมีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม หากกรณีเป็นสัญญาที่ไม่ใช่ประกันภัย ผู้บริโภค Insurance Act 2015 มาตรา 8 ได้บัญญัติมาตรการเยียวยาไว้สามกรณีตามที่ได้อธิบายแล้วข้างต้น แต่ถ้าเป็นสัญญาประกันภัยผู้บริโภค CIDRA 2012 ได้บัญญัติหลักกฎหมายว่า ผู้รับประกันภัยจะได้รับการเยียวยาเฉพาะถ้าการแถลงข้อความเท็จนั้นเป็นการแถลงข้อความเท็จที่เข้าหลักเกณฑ์ Qualifying misrepresentation²⁴ กล่าวคือ การแถลงข้อความเท็จเกิดขึ้นเพราะผู้เอาประกันภัยจงใจประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือ ปรากฏจากความระมัดระวัง²⁵ ผู้รับประกันภัยต้องแสดงได้ว่าหากไม่มีการแถลงข้อความเท็จ ก็จะไม่เข้าทำสัญญา หรือหากเข้าทำสัญญาก็จะมีข้อกำหนดและเงื่อนไขที่แตกต่างไป²⁶

¹⁹ Insurance Act 2015, Schedule 1, Part 1, para. 2.

²⁰ Insurance Act 2015, Schedule 1, Part 1, para. 4.

²¹ Insurance Act 2015, Schedule 1, Part 1, para. 5.

²² Insurance Act 2015, Schedule 1, Part 1, para. 6.

²³ Michael Parkington, Anthony O'Dowd, Nicholas Legh-Jones, and Andrew Longmore, *supra* note 3, p.213.

²⁴ CIDRA 2012, art. 4 (2).

²⁵ CIDRA 2012, art. 5 (1).

²⁶ CIDRA 2012, art. 4 (1).

2.2 กฎหมายออสเตรเลีย

หลักกฎหมายเกี่ยวกับความสุจริตอย่างยิ่งในสัญญาประกันวินาศภัยของประเทศออสเตรเลีย มีที่มาจากหลักในกฎหมายคอมมอนลอว์ โดยคำพิพากษาที่ถูกอ้างถึงอย่างกว้างขวางเพื่ออธิบายความหมายของหลักความสุจริตอย่างยิ่ง²⁷ คือ คำพิพากษาศาลสูงแห่งออสเตรเลีย (High Court of Australia) ในคดี CGU v. AMP (2007)²⁸ โดยบทบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่สัมพันธ์กับหลักสุจริตอย่างยิ่งในประกันวินาศภัย ได้แก่ Insurance Contract Act 1984 (Cwlth) – ICA 1984 และ Corporation Act 2001

ICA 1984 บังคับใช้ต่อสัญญาประกันวินาศภัยโดยทั่วไป²⁹ เว้นแต่การประกันภัยบางประเภทที่ได้รับยกเว้นไว้ เช่น การประกันภัยต่อ การประกันภัยทางทะเล เป็นต้น³⁰ โดยจุดที่ผู้เขียนเห็นว่ามีความน่าสนใจคือ พระราชบัญญัติฉบับนี้ระบุหน้าที่ก่อนการเกิดสัญญา และกำหนดให้มีการเปิดเผยข้อความจริงทั้งโดยฝ่ายผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัย มิใช่โดยฝ่ายผู้เอาประกันภัยแต่ฝ่ายเดียว เช่น ICA 1984 มาตรา 21 และ มาตรา 35 เป็นต้น

2.2.1 หน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง (Duty of utmost good faith)

ICA 1984 ได้ขยายหน้าที่ของคู่สัญญาประกันวินาศภัย ไม่ได้จำกัดเพียงหน้าที่การเปิดเผยข้อความจริงและหน้าที่การไม่แถลงข้อความเท็จตามหลักคอมมอนลอว์เดิม แต่มุ่งหมายให้คู่สัญญาประกันวินาศภัยปฏิบัติตามสุจริตอย่างยิ่งตลอดเวลา แม้ ICA 1984 จะไม่ได้บัญญัติความหมายของหลักสุจริตอย่างยิ่งเอาไว้ แต่ตีความว่าหมายถึงการกระทำที่เป็นธรรม ซื่อสัตย์ และไปในทางที่ปกป้องส่วนได้เสียของอีกฝ่าย³¹

ตัวอย่างกรณีศึกษา *AAMI v. Ellis*³² สัญญาประกันภัยรถยนต์มีข้อกำหนดว่าผู้เอาประกันภัยต้องไม่ทำการดัดแปลงรถยนต์ ต่อมาผู้เอาประกันภัยได้ทำการดัดแปลงรถยนต์โดยไม่ได้แจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบ เมื่อเกิดเหตุเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ผู้รับประกันภัยจึงปฏิเสธการชดเชย เพราะเหตุการทำผิดเงื่อนไขกรมธรรม์ประกันภัย อย่างไรก็ตาม ศาลสูงสุดแห่งออสเตรเลียใต้ (South Australian Supreme Court) ได้พิพากษาเป็นคุณแก่ผู้เอาประกันภัย โดยพิจารณาถึงอายุและความด้อยประสบการณ์ของผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยจะอาศัยข้อยกเว้นนั้นได้เฉพาะเมื่อได้บอก

²⁷ Ian Enright, Peter Mann, Rob Merkin, Greg Pynt, “General Insurance Back Ground Paper 14,” Royal Commission into Misconduct in the Banking, Superannuation and Financial Services Industry, accessed 11 Jul 2020, from <https://financialservices.royalcommission.gov.au/publications/Documents/general-insurance-background-paper-14.PDF>, p.84.

²⁸ *CGU v. AMP* (2007) 235 CLR 1; 14 ANZ Ins Cas 61-739.

²⁹ ICA 1984, art. 8.

³⁰ ICA 1984, art. 9.

³¹ *General Insurance Products*, (Melbourne: Australian and New Zealand Institute of Insurance and Finance, 2017), p.38.

³² *AAMI v Ellis* [1990] 6 ANZ IC 60-957.

กล่าวถึงข้อยกเว้นแก่บุคคลนั้นอย่างชัดเจน ผู้รับประกันภัยจึงเป็นฝ่ายฝ่าฝืนหลักความสุจริตอย่างยิ่ง และไม่สามารถอ้างข้อยกเว้นดังกล่าว³³

2.2.2 หน้าที่เปิดเผยข้อความจริง (Duty of disclosure)

2.2.2.1 หน้าที่เปิดเผยข้อความจริงโดยฝ่ายผู้เอาประกันภัย

ICA 1984 บัญญัติแยกหน้าที่เปิดเผยข้อความจริงออกจากหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง โดยกำหนดหน้าที่การเปิดเผยข้อความจริงของคู่สัญญาก่อนการเกิดขึ้นของสัญญาของผู้เอาประกันภัยอยู่ในมาตรา 21 และหน้าที่ของผู้รับประกันภัยสำหรับสัญญาประกันภัยบางประเภทอยู่ในมาตรา 35

ส่วนที่มีข้อแตกต่างจากหลักการเปิดเผยข้อความจริงตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์เดิม คือ ICA 1984 ได้บัญญัติให้ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ต้องถามคำถามที่เฉพาะเจาะจง (Specific question) เกี่ยวกับความเสี่ยงที่จะรับประกันภัยบางประเภทที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นพิเศษ เรียกว่า “สัญญาที่ถูกกำหนดไว้” (eligible contract)³⁴ และก่อนการต่ออายุสัญญาประกันภัยเหล่านี้³⁵ ซึ่ง The Insurance Contracts Regulations 2017 ได้บัญญัติประเภทของสัญญาที่ถูกกำหนดไว้ ได้แก่ ประกันภัยรถยนต์ ประกันภัยบ้าน ประกันภัยทรัพย์สินภายในบ้าน ประกันภัยสุขภาพ และอุบัติเหตุ ประกันภัยเครดิตผู้บริโภค และประกันภัยการเดินทาง³⁶ หากผู้รับประกันภัยไม่ถามคำถามที่เฉพาะเจาะจงก็ถือว่าได้สละสิทธิที่จะให้ผู้เอาประกันภัยปฏิบัติหน้าที่เปิดเผยข้อความจริง³⁷ หากในการตอบคำถามที่เฉพาะเจาะจงนั้นผู้เอาประกันภัยเปิดเผยสิ่งที่ตนรู้และเป็นสิ่งที่วิญญูชนคาดหวังได้ว่าต้องเปิดเผยในการตอบคำถามนั้น ก็ถือว่าผู้เอาประกันภัยได้ปฏิบัติหน้าที่เปิดเผยข้อความจริงแล้ว³⁸ นอกจากนี้ สิ่งที่แตกต่างกันอีกประการ คือ ICA 1984 บัญญัติให้ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ต้องให้คำเตือนอย่างชัดเจนแก่ผู้เอาประกันภัยถึงหน้าที่การเปิดเผยข้อความจริง³⁹

2.2.2.2 หน้าที่เปิดเผยข้อความจริงโดยฝ่ายผู้รับประกันภัย

ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่เปิดเผยข้อความจริงเช่นเดียวกับผู้เอาประกันภัย โดยสามารถแบ่งได้สองลักษณะคือ หน้าที่การเปิดเผยข้อความจริงเกี่ยวกับความคุ้มครองที่น้อยกว่าแบบมาตรฐาน และ หน้าที่การเปิดเผยข้อมูลผลิตภัณฑ์ทางการเงิน

³³ Richard De Abreu Lourenco and Dan Richmond, *The Law Handbook Your Practical Guide to the Law in New South Wales*, 15th ed, (Sydney: Thomson Reuters, 2020), accessed 11 July 2020, from https://www.sl.nsw.gov.au/sites/default/files/law_handbook_15e_29.pdf, p.986.

³⁴ ICA 1984, art. 21 A.

³⁵ ICA 1984, art. 21 B.

³⁶ The Insurance Contracts Regulations 2017, art. 6 (2).

³⁷ ICA 1984, art. 21A (3).

³⁸ ICA 1984, art. 21A (5).

³⁹ ICA 1984, art. 22.

ก. หน้าที่การเปิดเผยข้อความจริงเกี่ยวกับความคุ้มครองที่น้อยกว่าแบบมาตรฐานหรือการใช้ข้อสัญญาที่ต่างจากปกติ

หน้าที่การเปิดเผยข้อความจริงเกี่ยวกับความคุ้มครองที่น้อยกว่าแบบมาตรฐานเป็นหน้าที่ของผู้รับประกันภัยสำหรับสัญญาประกันวินาศภัยประเภท “สัญญาที่ถูกระบุ” (Prescribed contract)⁴⁰ ประกอบด้วย ประกันภัยรถยนต์ ประกันภัยบ้าน ประกันภัยทรัพย์สินภายในบ้าน ประกันภัยสุขภาพและอุบัติเหตุ ประกันภัยเครดิตผู้บริโภคร และประกันภัยการเดินทาง⁴¹ เป็นสัญญาที่มีข้อกำหนดความคุ้มครองเป็นไปตามแบบมาตรฐาน (Standard cover) เช่น เหตุการณ์ที่ถูกระบุไว้ (prescribed events) ช้อยกเว้นความคุ้มครอง จำนวนเงินเอาประกันภัย เป็นต้น แต่หากผู้รับประกันภัยต้องการให้ความคุ้มครองน้อยกว่าที่กำหนด หรือมีข้อกำหนดและเงื่อนไขแตกต่างไปก็สามารถทำได้ แต่ ICA 1984 มาตรา 35 บัญญัติหลักกฎหมายให้ผู้รับประกันภัยต้องบอกกล่าวแก่ผู้เอาประกันภัยเป็นลายลักษณ์อักษรถึงสิ่งที่แตกต่างไปจากความคุ้มครองมาตรฐาน ก่อนที่จะเข้าทำสัญญาประกันวินาศภัย หากผู้รับประกันภัยบกพร่องในการเปิดเผยข้อความจริงเกี่ยวกับความคุ้มครองที่น้อยกว่ามาตรฐานนี้ ให้ความคุ้มครองมาตรฐานมีผลบังคับใช้

สำหรับในกรณีที่เป็นสัญญาประกันภัยอื่นที่ไม่ใช่สัญญาที่ถูกระบุ เมื่อผู้รับประกันภัยใช้ข้อสัญญาที่ต่างไปจากข้อสัญญาที่ตามปกติใช้กับประกันภัยประเภทเดียวกัน ก็ต้องบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้เอาประกันภัยทราบ มิเช่นนั้นจะไม่สามารถอ้างข้อสัญญานั้นได้⁴²

ข. หน้าที่การเปิดเผยข้อมูลผลิตภัณฑ์ทางการเงิน

Corporation Act 2001 กำหนดหน้าที่การเปิดเผยข้อความจริงก่อนการทำสัญญาแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางการเงิน ซึ่งรวมถึงผู้รับประกันภัย โดยจำกัดหน้าที่นี้เฉพาะต่อลูกค้ารายย่อย (Retail client) คือ บุคคลธรรมดาและการประกันภัยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจขนาดเล็ก⁴³ สำหรับผลิตภัณฑ์ประกันภัยบางประเภท เช่น ประกันภัยรถยนต์ ประกันภัยบ้าน⁴⁴ โดยเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเปิดเผยข้อมูลโดยผู้รับประกันภัย ได้แก่ คำแถลงเปิดเผยเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ (Product Disclosure Statement – PDS) ซึ่งออกโดยเจ้าของผลิตภัณฑ์ เพื่อเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญว่าผลิตภัณฑ์ทางการเงินดังกล่าวคืออะไร หน่วยงานที่มีอำนาจกำกับดูแลเนื้อหาของคำแถลงเปิดเผยเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ คือ คณะกรรมการหลักทรัพย์และการลงทุนแห่งออสเตรเลีย (Australian Securities and Investments Commission – ASIC) โดยกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องในปัจจุบันคือ Regulatory Guide 168

⁴⁰ ICA 1984, art. 34.

⁴¹ The Insurance Contracts Regulations 2017, Part 3, Division 1.

⁴² ICA 1984, art. 37.

⁴³ Corporation Act 2001, art. 761G (5) (a).

⁴⁴ Corporation Act 2001, art. 761G (5) (b).

2.2.3 หน้าที่ไม่แถลงข้อความเท็จ (Misrepresentation)

2.2.3.1 หน้าที่ไม่แถลงข้อความเท็จของผู้เอาประกันภัย

หน้าที่ไม่แถลงข้อความเท็จของผู้เอาประกันภัยยังคงมีอยู่ตามหลักคอมมอนลอว์ โดย ICA 1984 ยังคงไม่ได้ให้ความหมายของการแถลงข้อความเท็จเอาไว้ จึงถือตามความหมายเดิมในคอมมอนลอว์ คือ การแถลงข้อความที่ไม่เป็นความจริงและมุ่งประสงค์จะให้เกิดผลต่อคู่สัญญาอีกฝ่าย ซึ่งการแถลงนั้นอาจเป็นการให้ข้อเท็จจริง เจตนารมณ์ หรือ ความเห็นก็ได้⁴⁵ แต่ ICA 1984 ได้บัญญัติเพิ่มเติมอธิบายถึงสิ่งที่ไม่เป็นการแถลงข้อความเท็จว่า ได้แก่ กรณีที่ผู้ขอเอาประกันภัยไม่ตอบคำถามในใบคำขอเอาประกันภัย หรือเห็นได้ชัดว่าให้คำตอบที่ไม่สมบูรณ์ หรือไม่เกี่ยวข้องกับคำถาม⁴⁶ กรณีที่ผู้ขอเอาประกันภัยแถลงข้อความเท็จแต่เป็นสิ่งที่ตนเชื่อโดยสุจริตว่าเป็นความจริง ซึ่งวิญญูชนในสถานะดังกล่าวสมควรจะเชื่อเช่นนั้น⁴⁷

2.2.3.2 หน้าของผู้รับประกันภัยเกี่ยวกับการตั้งคำถามที่ชัดเจนและการติดตามข้อมูล

ผู้เขียนเห็นว่าแม้ ICA 1984 จะไม่มีการบัญญัติเพิ่มเติมหน้าที่ดังกล่าวนี้ให้แก่ผู้รับประกันภัยโดยตรง แต่หากตีความตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่บางประการที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้การทำหน้าที่ไม่แถลงข้อความเท็จของผู้เอาประกันภัยนั้นสมบูรณ์ ได้แก่ **หน้าที่การตั้งคำถามที่ชัดเจนแก่ผู้เอาประกันภัย** โดยผู้รับประกันภัยต้องตั้งคำถามที่ไม่กำกวม ไม่ทำให้เกิดความเข้าใจผิด เพราะหากเป็นคำถามที่กำกวม ICA 1984 มาตรา 23 บัญญัติให้ตีความคำถามนั้นไปในทางที่ผู้ขอเอาประกันภัยเข้าใจและได้ให้คำตอบ หากว่าการตีความดังกล่าวเป็นสิ่งที่วิญญูชนในสถานะเดียวกัน ย่อมมีความหมายของคำถามไปในทิศทางเช่นนั้น⁴⁸ และหน้าที่อีกประการคือ **หน้าที่การติดตามข้อมูลจากผู้เอาประกันภัย** โดยผู้รับประกันภัยที่จะต้องใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบใบคำขอเอาประกันภัยและคำถามต่าง ๆ ที่ได้สอบถามไป หากเห็นว่าคำถามในใบคำขอเอาประกันภัยข้อใดไม่ได้รับคำตอบ หรือได้คำตอบไม่สมบูรณ์ หรือเห็นได้ว่าไม่เกี่ยวข้องกับคำถาม ผู้รับประกันภัยต้องติดตามให้ได้คำตอบหรือคำอธิบายต่อคำถามนั้น มิเช่นนั้น ICA 1984 มาตรา 27 จะไม่ถือว่าผู้เอาประกันภัยแถลงข้อความเท็จ

2.2.4 ผลของการปกปิดข้อความจริงและการแถลงข้อความเท็จ

การปกปิดข้อความจริงและการแถลงข้อความเท็จ อาจเกิดจากการฉ้อฉล (fraudulent) หรืออาจเกิดโดยบริสุทธิ์ใจ (innocent non-disclosure)⁴⁹ มาตรการเยียวยาใน ICA 1984 แบ่งออก

⁴⁵ Ian Enright, Peter Mann, Rob Merkin, Greg Pynt, *supra* note 27, p.81.

⁴⁶ ICA 1984, art. 27.

⁴⁷ ICA 1984, art. 26 (1).

⁴⁸ Ian Enright, Peter Mann, Rob Merkin, Greg Pynt, *supra* note 27, p.81.

⁴⁹ Richard De Abreu Lourenco and Dan Richmond, *supra* note 33, p.983.

ตามลักษณะของการปกปิดข้อความจริงหรือการแถลงข้อความเท็จสองลักษณะดังกล่าว⁵⁰ หากการปกปิดข้อความจริงและการแถลงข้อความเท็จ โดยหากเกิดจากความทุจริตผู้รับประกันภัยสามารถบอกล้างสัญญาสัญญาได้⁵¹ แต่ถ้าการปกปิดข้อความจริงและการแถลงข้อความเท็จเกิดโดยบริสุทธิ์ใจผู้รับประกันภัยจะไม่สามารถบอกล้างสัญญาได้⁵² และถ้าหากผู้รับประกันภัยไม่มีสิทธิบอกล้างสัญญาหรือไม่ใช้สิทธิ ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยเพื่อค่าสินไหมทดแทนจะลดลงเท่ากับจำนวนที่ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบหากไม่มีการปกปิดข้อความจริงหรือการแถลงข้อความเท็จนั้นเกิดขึ้น⁵³

หากเป็นสัญญาประกันภัยประเภท “สัญญาที่ถูกกำหนดไว้” (eligible contract) ผู้รับประกันภัยจะอ้างเหตุการณ์ปกปิดข้อความจริงและการแถลงข้อความเท็จเพื่อการบอกล้างได้ก็ต่อเมื่อได้อธิบายอย่างชัดเจนให้ผู้เอาประกันภัยทราบถึงหน้าที่ของตนก่อนการเข้าทำสัญญา ตามที่บัญญัติใน ICA 1984 มาตรา 22

สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับผลของการปกปิดข้อความจริงและการแถลงข้อความเท็จประการหนึ่งคือ กฎหมายนี้ให้อำนาจศาลในการพิจารณาว่าการกระทำผิดหน้าที่ของผู้เอาประกันภัย กระทั่งถึงสิทธิของผู้รับประกันภัยหรือไม่เพียงไหน⁵⁴ รวมถึงพิจารณาว่าหากไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจะสร้างความลำบากอย่างมากหรือไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย ศาลสามารถพิพากษาให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนทั้งหมดหรือเป็นบางส่วนได้⁵⁵ แต่ผลของคำพิพากษาในกรณีนี้ทุนประกันภัยจะไม่สามารถฟื้นฟูสัญญา (Reinstatement) ได้⁵⁶ ผู้เขียนเห็นว่ากรณีนี้มีผลเท่ากับว่า เมื่อชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้วสัญญาจะระงับลง แม้จะยังไม่สิ้นสุดระยะเวลาเอาประกันภัย

3. หลักสุจริตอย่างยิ่งในประกันวินาศภัยตามกฎหมายไทย

3.1 หลักสุจริตอย่างยิ่งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งในกฎหมายไทย บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา มาตรา 865 วรรคหนึ่ง “ถ้าในเวลาทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ดี หรือในกรณีประกันชีวิต บุคคลอื่นการใช้เงินยอมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของเขานั้นก็ดี รู้อยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริงซึ่งอาจจะได้แจ้งให้ผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีกหรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา หรือว่ารู้อยู่แล้วแถลงข้อความนั้นเป็นความเท็จไซ้ร้ ท่านว่าสัญญานั้นเป็นโมฆียะ” หน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งจึงมีสองประการ คือ หน้าที่เปิดเผยข้อความจริง (Duty of disclosure) และ หน้าที่ไม่แถลงความเท็จ (Duty of non-misrepresentation)

⁵⁰ Ian Enright, Peter Mann, Rob Merkin, Greg Pynt, *supra* note 27, p.82.

⁵¹ ICA 1984, art. 28 (2).

⁵² Ian Enright, Peter Mann, Rob Merkin, Greg Pynt, *supra* note 27, p.82.

⁵³ ICA 1984, art. 28 (3).

⁵⁴ ICA 1984, art. 31 (2).

⁵⁵ ICA 1984, art. 31 (1).

⁵⁶ ICA 1984, art. 31 (4).

3.1.1 หน้าที่เปิดเผยข้อความจริง

ผู้เอาประกันภัยต้องแถลงข้อความจริงที่เป็นสาระสำคัญซึ่งอยู่ในความรู้เห็นของผู้เอาประกันภัย โดยมาตรา 865 บัญญัติถึงเฉพาะความรู้เห็นที่เป็นการรู้เห็นโดยแท้ (Actual knowledge) แต่ไม่มีการบัญญัติถึงข้อที่ผู้เอาประกันภัยควรจรรู้เห็น (Presumed knowledge) ซึ่งแตกต่างจากมาตรา 866 ที่บัญญัติว่า “ถ้าผู้รับประกันภัยได้รู้ข้อความจริงดังกล่าวในมาตรา 865 นั้นก็ดี หรือรู้ว่าข้อแถลงความเป็นความเท็จก็ดี หรือ**ควรจะได้รู้**เช่นนั้นหากใช้ความระมัดระวังดังจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชนก็ดี ท่านให้ฟังว่าสัญญาอันเป็นอันสมบูรณ์” อย่างไรก็ตาม การตีความว่า มาตรา 865 นั้นรวมถึงข้อความจริงที่ผู้เอาประกันภัยควรจรรู้ เป็นการตีความที่ได้เป็นที่ยอมรับ แต่การวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่อยู่ในใจผู้เอาประกันภัยว่ารู้หรือไม่นั้น คงต้องประกอบด้วยเหตุผลที่ว่า มีสาเหตุหรือมีเหตุผลที่ผู้เอาประกันภัยน่าจะรู้หรือควรจรรู้ของความจริงนั้นหรือไม่ด้วย⁵⁷

ข้อความจริงที่เป็นสาระสำคัญ คือ ข้อความซึ่งอาจจูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้น หรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา โดยมักจะเป็นสิ่งซึ่งมีการเสี่ยงภัยมากกว่าปกติ และเกี่ยวเนื่องกับสภาวะภัยทางศีลธรรม (Moral hazard) ข้อความอย่างไรจึงจะถือว่าอาจจูงใจผู้รับประกันภัยถึงขนาดดังกล่าวนี้ ต้องพิจารณาตามความคิดเห็นของวิญญูชน ไม่ถือเอาตามความคิดเห็นของผู้เอาประกันภัยรายหนึ่งรายใดโดยเฉพาะ⁵⁸

3.1.2 หน้าที่ไม่แถลงความเท็จ

หน้าที่ไม่แถลงความเท็จ หมายถึง การที่ผู้เอาประกันภัยต้องตอบข้อซักถามของผู้รับประกันภัยในขณะที่ทำสัญญาประกันภัยให้ตรงกับความเป็นจริง ซึ่งจะกระทำโดยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรตามแต่กรณี⁵⁹ ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2995/2517 “โจทก์เอาประกันภัยกับจำเลยสำหรับค่าทดแทนลูกจ้างของโจทก์ในระดับผู้จัดการร้านสาขา ถ้าโจทก์มีความรับผิดชอบจ่ายค่าทดแทน จำเลยจะต้องชดใช้เงินทุกจำนวนที่โจทก์จะต้องรับผิดชอบนั้น กรมธรรม์ประกันภัยฉบับพิพาทข้อ 5 ระบุว่า “ค่าเบี้ยประกันภัยจะต้องคิดตามจำนวนค่าแรงและเงินเดือนตลอดทั้งรายได้อื่น ๆ ที่ผู้เอาประกันจ่ายให้แก่ลูกจ้างในระหว่างระยะเวลาประกันภัยระยะหนึ่ง ๆ” ดังนั้นการแจ้งจำนวนรายได้ที่แท้จริงที่ผู้เอาประกันภัยจ่ายให้ลูกจ้างจึงเป็นข้อสารสำคัญ เมื่อโจทก์แจ้งจำนวนเงินผิดไปถึง 10 เท่าพิเศษเป็นผลทำให้จำเลยไม่อาจเรียกเบี้ยประกันภัยซึ่งตนมีสิทธิเรียกร้องได้ตามกรมธรรม์ประกันภัยถึง 200,000 บาทเศษถือได้ว่าเป็นการไม่เปิดเผยข้อความจริงที่ควรต้องแจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบในเวลาทำสัญญาประกันภัย สัญญาประกันภัยฉบับพิพาทจึงตกเป็นโมฆียะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865”

⁵⁷ จิตติ ติงศรัทธีย์ ปรับปรุงเพิ่มเติมโดย สิทธิโชค ศรีเจริญ, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 15 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563), น.60.

⁵⁸ เฟิงอ้วง, น.57.

⁵⁹ คณะอนุกรรมการส่งเสริมการประกันภัย ประจำปี 2548-50, สมาคมประกันวินาศภัย, คู่มือวิชาการประกันภัย, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), น.48.

3.1.3 ความรู้ของผู้เอาประกันภัย

ข้อความที่เป็นสาระสำคัญนั้น ต้องเป็นข้อความที่ผู้เอาประกันภัยได้รู้ความจริงอยู่แล้ว ข้อความใดแม้เป็นสาระสำคัญ แต่ถ้าผู้เอาประกันภัยไม่รู้ถึงข้อความจริงนั้น จึงไม่ได้เปิดเผยหรือแถลงไปตามที่เข้าใจว่าเป็นความจริง ก็จะถือว่าผู้เอาประกันภัยทำผิดหน้าที่ไม่ได้⁶⁰ และไม่รวมถึงการแถลงเท็จโดยปราศจากความระมัดระวัง⁶¹ ความรู้ของผู้เอาประกันภัยมีความสำคัญเฉพาะแต่ในการวินิจฉัยว่าข้อความนั้นผู้เอาประกันภัยได้รู้อยู่แล้วหรือไม่ แต่ในปัญหาว่าข้อความนั้นเป็นข้อสำคัญหรือไม่นั้น ความรู้ของผู้เอาประกันภัยว่าข้อความนั้นสำคัญหรือไม่สำคัญ ไม่เป็นหลักในการวินิจฉัยหน้าที่เปิดเผยความจริงเลย⁶²

3.1.4 เวลาที่ต้องเปิดเผยหรือแถลง

ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องเปิดเผยหรือแถลงข้อความจริง ก่อนเข้าทำสัญญาจนถึงเวลาที่สัญญาได้ทำขึ้น รวมทั้งในขณะที่จะทำการต่ออายุ โดยหน้าที่จะสิ้นสุดเมื่อได้ทำสัญญาหรือต่ออายุสัญญาแล้ว หากผู้เอาประกันภัยได้รู้ข้อความจริงในภายหลังจากที่สัญญาได้ทำขึ้นแล้วเสร็จ ก็ไม่มีหน้าที่ต้องเปิดเผย แต่ถ้าในระยะใดในระหว่างที่เจรจาทำข้อตกลงกันก่อนที่จะได้ทำสัญญาเสร็จเรียบร้อย ผู้เอาประกันภัยรู้ความจริงใดขึ้นใหม่ ผู้เอาประกันภัยยังมีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อความนั้น แม้ว่าจะได้ส่งคำตอบคำถามต่าง ๆ ไปก่อนแล้วก็ตาม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 49/2501, 68/2516)⁶³

3.1.5 ข้อความจริงที่ผู้เอาประกันภัยไม่ต้องเปิดเผย

เมื่อวิเคราะห์ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 และแนวคำพิพากษาศาลฎีกา สามารถสรุปได้ว่าข้อความจริงที่ผู้เอาประกันภัยไม่ต้องเปิดเผย ได้แก่ ข้อความจริงที่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้มีหน้าที่ต้องแถลงไม่รู้ ข้อความจริงที่ไม่ใช่สาระสำคัญอันจะมีผลจงใจให้ผู้รับประกันภัยเรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้น หรือบอกปฏิเสธไม่รับประกันภัย และข้อความจริงที่ผู้เอาประกันภัยได้ทราบภายหลังจากผู้รับประกันภัยตกลงรับประกันภัย และสัญญามีผลสมบูรณ์แล้ว

3.1.6 ผลของการไม่เปิดเผยข้อความจริง และการแถลงความเท็จ

สัญญาประกันวินาศภัยที่เกิดขึ้นจากการปกปิดข้อความจริงและการแถลงข้อความเท็จ อันเป็นสาระสำคัญ ย่อมตกเป็นโมฆียะตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 วรรคหนึ่ง ผู้รับประกันภัยสามารถยกขึ้นเป็นเหตุบอกล้างสัญญาประกันวินาศภัยได้ ไม่ว่าจะมีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแล้วหรือไม่ และไม่ว่าข้อความจริงที่ปกปิดหรือข้อความที่แถลงเท็จนั้นจะเกี่ยวข้อง

⁶⁰ จิตติ ดิงศรัทธี ปรับปรุงเพิ่มเติมโดย ลิทธิโชค ศรีเจริญ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 57, น.59.

⁶¹ เฬ่งอ้าง, น.65.

⁶² เฬ่งอ้าง, น.59.

⁶³ เฬ่งอ้าง, น.60.

กับเหตุที่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือไม่ก็ตาม อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์ของผู้เขียนพบว่า ในทางปฏิบัติผู้รับประกันภัยจะทราบถึงการปกปิดข้อความจริงหรือการแถลงเท็จก็ต่อเมื่อมีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อมีการพิจารณาต่ออายุกรมธรรม์ เพราะหากตลอดระยะเวลาเอาประกันภัยสำหรับปีกรมธรรม์นั้น ไม่มีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเลย หรือเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาเอาประกันภัยไปแล้วผู้เอาประกันภัยไม่ประสงค์จะต่ออายุ ก็จะไม่เกิดเหตุให้ผู้รับประกันภัยได้ทราบถึงการปกปิดข้อความจริงหรือการแถลงข้อความเท็จนั้น

ถ้าผู้รับประกันภัยตัดสินใจไม่บอกกล่าว หรือไม่ใช่สิทธิบอกกล่าวภายในกำหนดเวลา 1 เดือน นับแต่ผู้รับประกันภัยทราบถึงมูลเหตุอันจะบอกกล่าวได้ หรือไม่ได้ใช้สิทธิภายใน 5 ปีนับแต่วันทำสัญญา สิทธิในการบอกกล่าวเป็นอันระงับสิ้นไป สัญญาประกันภัยก็มีผลสมบูรณ์ต่อไป⁶⁴

ผลของการบอกกล่าวสัญญาประกันภัย เป็นไปตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 176 โดยถือว่าสัญญาเป็นโมฆะตั้งแต่เริ่มแรก แม้จะมีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ผู้รับประกันภัยก็ไม่มีหน้าที่ต้องชำระ แต่ต้องคืนเบี้ยประกันภัย หากมีค่าสินไหมทดแทนที่ได้ชำระไปก่อนหน้า เมื่อมีการใช้สิทธิบอกกล่าวในกำหนดเวลาก็สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนที่ชำระไปคืนได้⁶⁵

3.2 หลักความสุจริตอย่างยิ่งกับพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535

นอกจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การประกอบธุรกิจประกันภัยวินาศภัยในประเทศไทยอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ซึ่งแบ่งออกเป็นหมวด เช่น หมวดที่ 1 บริษัท บัญญัติถึงการจัดตั้งบริษัท สาขา การขอใบอนุญาต เป็นต้น หมวดที่ 2 การควบคุมบริษัท บัญญัติถึงการควบคุมกรมธรรม์ประกันภัย การคิดเบี้ยประกันภัย การกำหนดให้บริษัท ดำเนินการต่าง ๆ เป็นต้น หมวดที่ 3 การเพิกถอนใบอนุญาต บัญญัติถึงอำนาจของรัฐมนตรีในการเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจ เป็นต้น

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่า หลักความสุจริตอย่างยิ่งเป็นหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างมาก ในกระบวนการพิจารณารับประกันภัย ซึ่งหลักเกณฑ์การรับประกันภัยประเภทต่าง ๆ อยู่ภายใต้บังคับของหมวดที่ 2 การควบคุมบริษัท แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนพบว่าไม่มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงความสุจริตอย่างยิ่งเอาไว้ในพระราชบัญญัตินี้ จึงเห็นควรเสนอให้มีการนำหลักกฎหมายเกี่ยวกับความสุจริตอย่างยิ่งมาบัญญัติในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535

4. บทวิเคราะห์

กฎหมายไทยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับหลักสุจริตอย่างยิ่งในสัญญาประกันวินาศภัยคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 วรรคหนึ่ง บังคับใช้กับทั้งสัญญาประกันภัยเชิงผู้บริโภคและประกันภัยเชิงพาณิชย์ โดยบัญญัติถึงหน้าที่ความสุจริตอย่างยิ่งของฝ่ายผู้เอาประกันภัย

⁶⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 865 วรรคสอง.

⁶⁵ จิตติ ติงศรีทิพย์ ปรับปรุงเพิ่มเติมโดย ลิทธิโชค ศรีเจริญ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 57, น.60.

ในการเปิดเผยข้อความจริงและไม่แถลงข้อความเท็จเท่านั้น แต่ไม่มีการบัญญัติถึงหน้าที่สุจริตอย่างยิ่งของฝ่ายผู้รับประกันภัย และจากการศึกษาของผู้เขียนก็ยังไม่พบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตีความถึงหน้าที่ของฝ่ายผู้รับประกันภัย ดังนั้น เพื่อให้หลักสุจริตอย่างยิ่งของฝ่ายผู้รับประกันภัยในการประกันวินาศภัยของไทย เกิดผลที่ชัดเจนในทางปฏิบัติและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในระดับสากล ลดปัญหาข้อพิพาทระหว่างคู่สัญญาประกันภัย ทั้งสัญญาประกันภัยเชิงผู้บริโภครและประกันภัยเชิงพาณิชย์ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

4.1 การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

4.1.1 เพิ่มเติมถ้อยคำเกี่ยวกับความสุจริตอย่างยิ่งของคู่สัญญาในมาตรา 865 วรรคหนึ่ง

แม้จะเป็นที่ยอมรับกันว่าคู่สัญญาประกันภัยทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่ต้องปฏิบัติโดยสุจริตอย่างยิ่ง แต่ในกฎหมายไทยยังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับหน้าที่ความสุจริตอย่างยิ่งของฝ่ายผู้รับประกันภัยโดยตรง และแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ในทางปฏิบัติยังไม่ชัดเจน ดังนั้น เมื่อหลักสุจริตอย่างยิ่งเป็นหลักพื้นฐานที่มีความสำคัญในสัญญาประกันวินาศภัย ดังนั้น ผู้เขียนจึงเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันเป็นกฎหมายหลักที่เป็นรากฐานของสัญญาประกันภัย ซึ่งกำหนดสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ของคู่สัญญาประกันภัยเอาไว้ โดยเมื่อการตีความหน้าที่ความสุจริตอย่างยิ่งในกฎหมายไทยมาจากการตีความมาตรา 865 วรรคหนึ่ง ผู้เขียนจึงเห็นว่า น่าจะเป็นการเหมาะสมที่จะบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 865 วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นบททั่วไปเกี่ยวกับหลักความสุจริตอย่างยิ่ง โดยไม่จำเป็นต้องบัญญัติเป็นอีกมาตราหนึ่ง

ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 วรรคหนึ่ง โดยอาศัยแนวทางจาก ICA 1984 มาตรา 13 ของประเทศออสเตรเลีย โดยบัญญัติว่า

“สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ตั้งอยู่บนความสุจริตอย่างยิ่ง ในการปฏิบัติตามสัญญา คู่สัญญาประกันภัยต้องปฏิบัติต่อกันโดยสุจริตอย่างยิ่งอยู่ตลอดเวลา คู่สัญญาฝ่ายที่ไม่ปฏิบัติให้ตกเป็นฝ่ายที่ไม่สุจริต

ถ้าในเวลาทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ดี หรือในกรณีประกันชีวิต บุคคลอันการใช้เงินย่อมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของเขานั้นก็ดี รู้อยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริง ซึ่งอาจจะได้ใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีกหรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา หรือว่ารู้อยู่แล้วแถลงข้อความนั้นเป็นความเท็จไซ้ ท่านว่าสัญญานั้นเป็นโมฆะ...”

การเพิ่มเติมถ้อยคำในมาตรา 865 โดยระบุถึงหลักความสุจริตอย่างยิ่งของคู่สัญญาไว้ในวรรคหนึ่ง จะทำให้คู่สัญญาประกันภัยทราบว่ต่างฝ่ายต่างมีหน้าที่ปฏิบัติต่อกัน ไม่ใช่มีแต่หน้าที่ของผู้เอาประกันภัยแต่ฝ่ายเดียว และหน้าที่นี้มีอยู่ตลอดเวลาที่สัญญายังคงมีผลบังคับ คู่สัญญาฝ่ายที่ไม่ปฏิบัติย่อมตกเป็นฝ่ายไม่สุจริต

ในส่วนที่เป็นหน้าที่การเปิดเผยข้อความจริงและการไม่แถลงข้อความเท็จของผู้เอาประกันภัย เป็นหน้าที่ก่อนการเกิดสัญญา ยังคงมีอยู่เช่นเดิมโดยปรับเปลี่ยนมาเป็นมาตรา 865 วรรคสอง

4.1.2 เพิ่มเติมหลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้อความจริงที่ผู้เอาประกันภัยไม่ต้องเปิดเผยในมาตรา 866

การกำหนดให้ผู้รับประกันภัยสอบถามข้อความจริงอันเป็นสาระสำคัญที่ตนต้องการทราบแบบเฉพาะเจาะจงเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถลดข้อพิพาทว่าข้อความจริงใดคือข้อความจริงที่ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องเปิดเผย แต่ในทางปฏิบัติย่อมเป็นการยากที่ผู้รับประกันภัยจะตั้งคำถามให้ครบถ้วนได้ทุกเรื่อง และหน้าที่การเปิดเผยข้อความจริงของผู้เอาประกันภัยก็ยังคงมีอยู่ ซึ่งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตราที่เกี่ยวข้องคือ มาตรา 866 “ถ้าผู้รับประกันภัยได้รู้ข้อความจริงดังกล่าวในมาตรา 865 นั้นก็ดีหรือรู้ว่าข้อแถลงความเป็นความเท็จก็ดี หรือควรจะได้รู้เช่นนั้น หากใช้ความระมัดระวังดังจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชนก็ดี ท่านให้ฟังว่าสัญญานั้นเป็นอันสมบูรณ์”

ผู้เขียนเห็นว่ามาตรา 866 วรรคหนึ่ง เป็นส่วนของความรับรู้ของผู้รับประกันภัย ผู้เขียนจึงเสนอให้เพิ่มเติมมาตรา 866 วรรคสอง เกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เอาประกันภัยไม่ต้องเปิดเผยข้อความจริง

“ถ้าผู้รับประกันภัยได้รู้ข้อความจริงดังกล่าวในมาตรา 865 นั้นก็ดีหรือรู้ว่าข้อแถลงความเป็นความเท็จก็ดี หรือควรจะได้รู้เช่นนั้น หากใช้ความระมัดระวังดังจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชนก็ดี ท่านให้ฟังว่าสัญญานั้นเป็นอันสมบูรณ์”

หากไม่มีการสอบถามอย่างเฉพาะเจาะจง ผู้เอาประกันภัยไม่มีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อความจริงในกรณีดังต่อไปนี้

- 1) เหตุการณ์ที่เป็นการลดความเสี่ยงภัย
- 2) เหตุการณ์ที่ผู้รับประกันภัยได้รู้ ควรรู้หากใช้ความระมัดระวัง หรือ ถูกสันนิษฐานว่ารู้
- 3) เหตุการณ์ที่ผู้รับประกันภัยสละสิทธิที่จะรับรู้ เพราะการไม่ตั้งคำถามอย่างเฉพาะเจาะจงในเรื่องเช่นนั้นก็ดี หรือละเลยไม่ติดตามให้ได้คำตอบนั้นก็ดี
- 4) ข้อความจริงที่จะปรากฏหากผู้รับประกันภัยทำการสำรวจความเสี่ยงภัย
- 5) ข้อความจริงที่ผู้เอาประกันภัยไม่รู้

ร่างกฎหมายส่วนที่แก้ไขเพิ่มเติมผู้เขียนเสนอแนะโดยนำเอาแนวทางจาก Insurance Act 2015 มาตรา 3 (5) ประกอบกับ ICA 1984 มาตรา 21 (2) ของประเทศออสเตรเลีย

4.2 การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535

เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้เขียนขอเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหน้าที่ความสุจริตอย่างยิ่งของผู้รับประกันภัยไว้ใน พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ในหมวด 2 การควบคุมบริษัท เนื่องจากเป็นบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้ควบคุมการดำเนินธุรกิจประกันวินาศภัยโดยตรง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 บัญญัติความสุจริตอย่างยิ่งในการพิจารณารับประกันภัย

“มาตรา... ในการพิจารณารับประกันภัย ผู้รับประกันภัยต้องปฏิบัติด้วยความสุจริตอย่างยิ่ง

การสอบถามข้อมูลประกอบการพิจารณารับประกันภัย ให้ผู้รับประกันภัยตั้งคำถาม โดยเฉพาะเจาะจงเพื่อให้ได้ข้อความจริงที่เป็นสาระสำคัญสำหรับการพิจารณารับประกันภัย หากผู้รับประกันภัยเห็นว่าผู้เอาประกันภัยให้ข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือไม่ให้ข้อมูลตามที่ขอ ผู้รับประกันภัยต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการติดตามสอบถามให้ได้ข้อมูลครบถ้วน

หากผู้รับประกันภัยไม่ปฏิบัติตาม ถือว่าผู้รับประกันภัยเป็นอันยอมรับว่าข้อมูลที่ได้รับนั้นถูกต้องครบถ้วนแล้ว และไม่อาจยกขึ้นกล่าวอ้างว่าผู้เอาประกันภัยปกปิดความจริงเพื่อบอกล้างสัญญาประกันภัยในภายหลัง”

ผู้เขียนจึงเสนอให้เพิ่มเติมมาตรการดังกล่าวในกฎหมายฉบับนี้ โดยเป็นการสรุปจากแนวทางใน ICA 1984 มาตรา 21 ของประเทศออสเตรเลีย ที่ได้บัญญัติให้ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ต้องถามคำถามที่เฉพาะเจาะจง (Specific question) ในสัญญาประกันภัยประเภท “สัญญาที่ถูกกำหนดไว้” (eligible contract) ผู้เขียนเห็นว่าการแก้ไขเพิ่มเติมตามร่างนี้เป็นประโยชน์กับทั้งในประกันภัยเชิงผู้บริโภคและในประกันภัยเชิงพาณิชย์ ซึ่งแนวทางที่ผู้เขียนเสนอเป็นแนวทางที่ใช้กับสัญญาประกันภัยเชิงผู้บริโภค ซึ่งมีการกำหนดหน้าที่ความสุจริตอย่างยิ่งของผู้รับประกันภัยไว้เคร่งครัดกว่าในสัญญาประกันภัยเชิงพาณิชย์ จึงเห็นว่าอาจไม่จำเป็นต้องแยกบทบัญญัติเพื่อบังคับใช้ระหว่างสัญญาประกันวินาศภัยสองลักษณะดังกล่าวแบบที่มีในกฎหมายต่างประเทศ เพียงแต่บัญญัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับหน้าที่ความสุจริตของผู้รับประกันภัยให้สอดคล้องกับแนวทางที่เปลี่ยนไปในระดับสากล

หากมีการแก้ไขกฎหมายตามร่างนี้ จะเกิดผลความเปลี่ยนแปลงไปแนวการตีความไปจากปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น การที่ผู้เอาประกันภัยนิ่งเฉยไม่ตอบข้อซักถามบางอย่าง หรือการปล่อยว่างไว้สำหรับบางคำถามในใบคำขอเอาประกันภัย อันสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ ตามกฎหมายไทยในปัจจุบันถือว่าผู้เอาประกันภัยเป็นฝ่ายปกปิดข้อความจริง อันอาจทำให้ผู้รับประกันภัยมีสิทธิบอกล้างได้ แต่หากบังคับตามร่างกฎหมายข้างต้น ซึ่งระบุหน้าที่ความสุจริตอย่างยิ่งของผู้รับประกันภัยไว้ ผู้รับประกันภัยย่อมมีหน้าที่ต้องติดตามผู้เอาประกันภัยให้ได้คำตอบ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าจะเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์มากกว่าการปล่อยให้ข้อมูลนั้นไม่สมบูรณ์ อันอาจเป็นเหตุให้ถูกบอกล้างสัญญาประกันภัยได้ในภายหลัง

ตัวอย่างของการตั้งคำถาม ผู้เขียนขอยกตัวอย่างคำถามในการประกันภัยความรับผิดจากผลิตภัณฑ์ (Products liability insurance) การตั้งคำถามว่า “ท่านมีข้อมูลใดที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจรับประกันภัยจะแจ้งให้บริษัททราบหรือไม่?” คำถามเช่นนี้มีลักษณะเป็นคำถามทั่วไป ผู้เอาประกันภัยอาจไม่ทราบว่าตนเองต้องแจ้งข้อความจริงว่ามีผลิตภัณฑ์ของตนเคยถูกเรียกคืนจากการจำหน่าย ซึ่งเป็นเหตุที่เกิดขึ้นเมื่อหลายปีก่อน หรือเพราะเข้าใจว่าเป็นผลิตภัณฑ์คนละลักษณะกับที่มาขอเอาประกันภัยครั้งนี้ จึงเห็นว่าน่าจะไม่เกี่ยวกับการขอเอาประกันภัยครั้งนี้ หากผู้เอาประกันภัยไม่ได้ให้คำตอบเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็ไม่อาจถือว่าเป็นการปกปิดข้อความจริง แต่หากเปลี่ยนเป็นตั้งคำถามว่า

“ผู้ขอเอาประกันภัยเคยได้รับรายงานการเกิดเหตุหรือมีการยื่นเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของท่านในระยะเวลาห้าปีที่ผ่านมาหรือไม่?”⁶⁶ เช่นนี้จึงเป็นคำถามที่เฉพาะเจาะจง หากผู้เอาประกันภัยปกปิดไว้หรือไม่ให้ข้อความที่เป็นไม่เป็นความจริง จึงจะถือว่าผู้เอาประกันภัยเป็นผู้กระทำผิดหน้าที่

พฤติการณ์อย่างไรจึงจะถือว่าผู้รับประกันภัยใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว ในการติดตามข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน ผู้เขียนเห็นว่าควรเปิดโอกาสให้พิจารณาเป็นกรณี ๆ ไปตามความเป็นจริง เช่น มีการติดตามสอบถามทางอีเมล ทางโทรศัพท์ หรือไม่ประการใดนับแต่ได้รับใบคำขอเอาประกันภัยที่มีข้อมูลไม่สมบูรณ์นั้น ผู้รับประกันภัยได้กำหนดเวลาตามสมควรให้ผู้เอาประกันภัยยืนยันความครบถ้วนหรือไม่ก่อนการตกลงทำสัญญาประกันภัย เป็นต้น หรืออาจใช้วิธีกำหนดแนวปฏิบัติในกฎหมายลำดับรองอย่างเช่น การออกคำสั่งนายทะเบียนกำหนดวิธีการติดตามข้อมูลประกอบการพิจารณารับประกันภัย เป็นต้น

4.2.2 กำหนดหน้าที่การให้คำเตือนแก่ผู้เอาประกันภัย

“มาตรา...ให้ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่บอกกล่าวถึงผลของการปกปิดข้อความจริงและการแถลงความเท็จให้ผู้เอาประกันภัยทราบโดยชัดแจ้ง หากผู้รับประกันภัยละเลยไม่ปฏิบัติ ผู้รับประกันภัยไม่อาจยกเหตุการณ์ปกปิดข้อความจริงขึ้นเป็นเหตุบอกล้างสัญญาประกันภัย เว้นแต่ในกรณีที่เกิดจากการกระทำโดยฉ้อฉลของผู้เอาประกันภัย

หากระยะเวลาระหว่างวันที่ผู้ขอเอาประกันภัยได้ยื่นคำขอเอาประกันภัยกับวันที่ผู้รับประกันภัยตกลงรับประกันภัย ห่างกันเกินสองเดือน ให้ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่บอกกล่าวถึงผลของการปกปิดข้อความจริงและการแถลงความเท็จอีกครั้ง”

ร่างนี้ผู้เขียนมีที่มาจาก ICA 1984 มาตรา 22 ของประเทศออสเตรเลีย โดยมีความเห็นว่าแม้กฎหมายจะกำหนดให้ผู้เอาประกันภัยจะมีหน้าที่บอกกล่าวข้อความจริง แต่บางครั้งผู้เอาประกันภัยก็อาจไม่ทราบว่าผลของการปกปิดข้อความจริงนั้นจะเกิดผลร้ายอย่างไร การกำหนดให้ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่บอกกล่าวเพื่อเตือนให้ผู้ขอเอาประกันภัยทราบ น่าจะเป็นมาตรการที่มีผลในทางป้องกัน

อนึ่ง แม้ในปัจจุบันจะมีคำเตือนเกี่ยวกับหน้าที่การเปิดเผยข้อความจริงและการไม่แถลงความเท็จอยู่ในใบคำขอเอาประกันวินาศภัยประเภทต่าง ๆ เช่น ใบคำขอเอาประกันภัยความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก (Public liability insurance) ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดเรื่องแบบที่ คปภ. อนุมัติแต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าหากผู้รับประกันภัยไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดเรื่องแบบดังกล่าว (ไม่ใช่คำเตือนเอาไว้) จะมีผลตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 มาตรา 29 และมีบทกำหนดโทษ แต่ในส่วนของผลว่าผู้รับประกันภัยจะบอกล้างสัญญาประกันภัยนั้นได้หรือไม่ ยังไม่มี

⁶⁶ Chubb Insurance Singapore Ltd., “Product Liability Insurance Proposal Form,” Chubb Insurance Singapore Ltd., (2016) accessed 11 July 2020, from https://www.chubb.com/sg-en/_assets/documents/product-liability-insurance-proposal-form_chubb_editable.pdf.

กำหนดไว้ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะให้กำหนดผลว่า ผู้รับประกันภัยจะไม่สามารถยกเหตุดังกล่าวขึ้นบอกล้างสัญญาหากไม่ได้บอกกล่าวหน้าที่แก่ผู้เอาประกันภัยให้ชัดเจน

4.2.3 การคุ้มครองผู้เอาประกันภัยที่ปกปิดข้อความจริงโดยไม่เจตนาหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ผู้เอาประกันภัยที่แถลงข้อความเท็จ ย่อมกระทำโดยมีเจตนาทุจริต เพราะรู้ยู่่ว่าข้อความที่ตนแถลงนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริง จึงไม่ควรได้รับความคุ้มครอง ไม่ว่าจะเป็นสัญญาประกันภัยเชิงผู้บริโภค หรือเชิงพาณิชย์ก็ตาม แต่บางครั้ง การที่ผู้เอาประกันภัยปกปิดข้อความจริงบางอย่าง อาจเพราะไม่ทราบว่าคุณค่าความจริงใดคือข้อความจริงที่ตนต้องเปิดเผย และความไม่รู้นั้น อาจจะไม่ได้เกิดจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง แต่ถ้าศาลเห็นว่าตามความคิดเห็นของวิญญูชน ในฐานะผู้เอาประกันภัยย่อมรู้ว่าเป็นข้อความจริงที่ต้องเปิดเผย ผู้เอาประกันภัยอาจได้รับผลร้าย คือถูกบอกล้างสัญญาประกันภัย

กรณีที่ เป็นสัญญาประกันภัยเชิงผู้บริโภค ผู้เอาประกันภัยอาจได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งประเทศไทยมีอยู่ ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 โดยศาลอาจพิพากษาว่าผู้เอาประกันภัยที่สุจริตควรได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเป็นธรรม แต่หากเป็นสัญญาประกันภัยเชิงพาณิชย์ซึ่งไม่อยู่ภายใต้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ผู้เอาประกันภัยที่ปกปิดข้อความจริงโดยไม่เจตนาหรือไม่ได้ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง จะไม่มีมาตรการคุ้มครอง

ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะให้บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมผลของการฝ่าฝืนหน้าที่หน้าที่ความสุจริตอย่างยิ่งโดยผู้เอาประกันภัยใน พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ดังต่อไปนี้

“มาตรา...การปกปิดข้อความจริงโดยผู้เอาประกันภัย หากมิได้เกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลอาจกำหนดให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความคุ้มครองเป็นบางส่วน โดยพิจารณาถึงความเป็นสาระสำคัญของข้อความจริงที่ถูกปกปิด สถานะของผู้เอาประกันภัย และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

หากศาลใช้อำนาจตามวรรคหนึ่งให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เมื่อมีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเช่นว่าแล้ว ให้สัญญาประกันภัยเป็นอันระงับไป”

ผู้เขียนเสนอร่างมาตรานี้โดยดำเนินการตามแนวทางของ ICA 1984 มาตรา 31 ของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งบังคับใช้กับสัญญาประกันวินาศภัยโดยทั่วไป ร่างมาตรานี้ให้อำนาจศาลในการพิจารณาว่าการกระทำผิดหน้าที่ของผู้เอาประกันภัย เฉพาะที่เกิดโดยไม่เจตนาหรือไม่ใช่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง มีความเป็นสาระสำคัญและกระทบถึงสิทธิของผู้รับประกันภัยหรือไม่เพียงใด รวมถึงพิจารณาว่าหากไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจะสร้างความลำบากอย่างมากหรือไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัยเพียงใด หากพิจารณาแล้วการปกปิดข้อความจริงนั้น แม้เป็นสาระสำคัญ แต่หากไม่กระทบถึงผู้รับประกันภัยถึงขั้นที่ว่าหากได้ทราบก็จะไม่มีการรับประกันภัยเลย ศาลก็สามารถ

พิพากษาให้ผู้รับประกันภัยมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนได้บางส่วน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นแนวทางที่สามารถบังคับใช้กับทั้งสัญญาประกันภัยสัญญาประกันภัยเชิงพาณิชย์และประกันภัยเชิงผู้บริโภคในประเทศไทย โดยถือว่ามาตรการตามมาตรานี้เป็นบทเฉพาะสำหรับสัญญาประกันภัย

5. บทสรุป

หลักสุจริตอย่างยิ่งในสัญญาประกันวินาศภัยมีความมุ่งหมายให้คู่สัญญาประกันวินาศภัยปฏิบัติต่อกันด้วยความสุจริตนับแต่ก่อนการเกิดสัญญา ในระหว่างอายุสัญญา ตลอดไปจนกระทั่งสัญญาได้สิ้นสุดลง รวมทั้งหากมีการต่ออายุหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขความคุ้มครอง ในต่างประเทศมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้หน้าที่ของผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยมีความสมดุลกัน โดยมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปตามประเภทของสัญญาประกันวินาศภัย ที่ได้แบ่งออกเป็น สัญญาประกันภัยเชิงผู้บริโภค กับ ประเภทที่เป็นสัญญาเชิงพาณิชย์

หลักกฎหมายต่างประเทศส่วนที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด คือการกำหนดหน้าที่ของผู้รับประกันภัยในหลักความสุจริตอย่างยิ่งให้ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะในสัญญาเชิงผู้บริโภค คือการตั้งคำถามโดยเฉพาะเจาะจงแก่ผู้เอาประกันภัย และยังกำหนดให้ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่บอกกล่าวให้คำเตือนถึงผลของการไม่เปิดเผยข้อความจริงหรือการแถลงเท็จ รวมทั้งผลของการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของกรมธรรม์ ให้ผู้เอาประกันภัยที่เป็นผู้บริโภคทราบอย่างชัดเจนมิเช่นนั้นจะไม่สามารถยกขึ้นอ้างในภายหลัง

ดังนั้น หลักความสุจริตอย่างยิ่งจึงถูกตีความอย่างกว้างในเชิงเนื้อหา ทำให้หน้าที่ของคู่สัญญาไม่ถูกจำกัดเฉพาะหน้าที่ก่อนการเกิดของสัญญาโดยฝ่ายผู้เอาประกันภัย แต่ได้เพิ่มเติมหน้าที่แก่ฝ่ายผู้รับประกันหลายประการเช่นกัน และถูกตีความอย่างกว้างในเชิงระยะเวลาที่ต้องปฏิบัติ ไม่ถูกจำกัดเฉพาะก่อนเกิดสัญญา การต่ออายุกรมธรรม์ หรือการขอเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในสัญญา แต่คู่สัญญาต้องสุจริตต่อกันอย่างยิ่งตลอดเวลาที่ยังคงมีสัญญาต่อกัน โดยผลของการฝ่าฝืนความสุจริตอย่างยิ่งก็ได้มีความเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ หากการฝ่าฝืนกระทำโดยผู้เอาประกันภัย แม้ผู้รับประกันภัยจะสามารถบอกกล่าวสัญญาประกันภัยได้ตามหลักกฎหมายเดิม แต่การต้องคืนเบี้ยประกันภัยหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าเป็นการฝ่าฝืนโดยเจตนาหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือไม่ หรือในบางกรณีศาลอาจพิพากษาให้ผู้รับประกันภัยชำระค่าสินไหมทดแทนทั้งหมดหรือบางส่วนได้หากเห็นว่าการบอกกล่าวสัญญาประกันภัยไม่เป็นธรรมหรือสร้างภาระอย่างหนักแก่ผู้เอาประกันภัย

แต่ถ้าหากการฝ่าฝืนความสุจริตอย่างยิ่งเกิดจากฝ่ายผู้รับประกันภัยที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด เช่น การบกพร่องในการเตือนให้ผู้เอาประกันภัยตระหนักถึงผลร้ายอันเกิดจากการปกปิดข้อความจริง การละเลยไม่สอบถามข้อมูลที่ไม่ชัดเจนจากผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยจะเป็นฝ่ายได้รับผลร้าย คือ ไม่สามารถยกเหตุดังกล่าวมาบอกกล่าวสัญญาประกันภัยในภายหลัง แม้ในเนื้อหาสาระแล้วผู้เอาประกันภัยจะเป็นฝ่ายไม่สุจริตก็ตาม

จากประสบการณ์การทำงานผู้เขียนพบว่า สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาอีกประเภทหนึ่งที่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง ไม่เพียงแต่ผู้เอาประกันภัยที่เป็นบุคคลธรรมดาที่เกิดปัญหา

บางครั้งผู้เอาประกันภัยที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจเองก็ยังคงปัญหาในการทำความเข้าใจเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น กรณีข้อพิพาทตามกรรมธรรม์ประกันภัยทรัพย์สิน ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้ประกอบการธุรกิจผลิตสินค้าและคลังสินค้า โดยขณะทำประกันภัยแจ้งว่ามีสต็อกสินค้าอยู่จำนวนหนึ่งในคลังสินค้า แต่ไม่ได้แจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบว่าสินค้านั้นมีสินค้ารับฝากเก็บอยู่บางส่วน ต่อมาเกิดเหตุหลังคารั่วทำให้สินค้าในคลังเสียหาย ส่วนที่เป็นสต็อกสินค้าของผู้เอาประกันภัยสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ แต่ส่วนของสต็อกสินค้าของบุคคลภายนอกที่ฝากเก็บนั้นไม่ได้รับความคุ้มครอง เพราะไม่ได้ทำประกันภัยประเภทคุ้มครองความรับผิดต่อบุคคลภายนอกเอาไว้ ผู้เอาประกันภัยแจ้งว่าไม่ทราบว่ามีความแตกต่างระหว่างสต็อกของตนกับสินค้าของบุคคลภายนอกที่มาฝากเก็บ จึงแจ้งไปเพียงว่ามีสต็อกสินค้าเก็บอยู่เท่านั้น ผู้เขียนเชื่อว่าหากบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมหน้าที่แก่ผู้รับประกันภัยตามแนวทางข้างต้น ให้มีการถามคำถามที่เฉพาะเจาะจง เช่น ถามว่าสินค้าที่เก็บอยู่เป็นของผู้เอาประกันภัยทั้งหมดหรือไม่ หรือมีของบุคคลอื่นนำมาฝากไว้ด้วย ก็จะสามารถป้องกันปัญหาได้

ดังนั้น การที่บัญญัติหน้าที่เพิ่มเติมบางประการแก่ฝ่ายผู้รับประกันภัย ซึ่งกฎหมายถือว่าเป็นฝ่ายที่มีความรู้ความชำนาญอันเกิดจากการประกอบธุรกิจ ย่อมต้องมีระดับของความสุจริตที่สูงไปกว่าความสุจริตทั่วไปในการทำสัญญาตามกฎหมายแพ่ง จึงจะเป็นความสุจริตอย่างยิ่งของฝ่ายผู้รับประกันภัย

กฎหมายไทยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับหลักสุจริตอย่างยิ่ง คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 วรรคหนึ่ง ที่บังคับใช้กับทั้งสัญญาประกันภัยเชิงผู้บริโภครและประกันภัยเชิงพาณิชย์ บัญญัติถึงหน้าที่ความสุจริตอย่างยิ่งของฝ่ายผู้เอาประกันภัยในการเปิดเผยข้อความจริงและไม่แถลงข้อความเท็จเท่านั้น แต่ไม่มีการบัญญัติถึงหน้าที่สุจริตอย่างยิ่งของฝ่ายผู้รับประกันภัย ดังนั้น เพื่อให้หลักสุจริตอย่างยิ่งของฝ่ายผู้รับประกันภัยในการประกันวินาศภัยของไทย เกิดผลที่ชัดเจนในทางปฏิบัติ และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในระดับสากล ลดปัญหาข้อพิพาทระหว่างคู่สัญญาประกันภัย ทั้งสัญญาประกันภัยเชิงผู้บริโภครและประกันภัยเชิงพาณิชย์ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มเติมถ้อยคำในมาตรา 865 วรรคหนึ่งให้ระบุถึงหน้าที่ความสุจริตอย่างยิ่งของคู่สัญญาประกันภัยให้ทราบว่าต่างฝ่ายต่างมีหน้าที่ปฏิบัติต่อกัน ไม่ใช่มีแต่หน้าที่ของผู้เอาประกันภัยแต่ฝ่ายเดียว และเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 โดยเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหน้าที่ความสุจริตอย่างยิ่งของผู้รับประกันภัยไว้ใน พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ในหมวด 2 การควบคุมบริษัท โดยบัญญัติในประเด็นเกี่ยวกับความสุจริตอย่างยิ่งในการพิจารณารับประกันภัย บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้อความจริงที่ผู้เอาประกันภัยไม่ต้องเปิดเผย กำหนดหน้าที่การให้คำเตือนแก่ผู้เอาประกันภัย และการคุ้มครองผู้เอาประกันภัยที่ปกปิดข้อความจริงโดยไม่เจตนาหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

หากผู้รับประกันภัยปฏิบัติหน้าที่นี้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมลดการปกปิดข้อความจริงหรือการแจ้งข้อความจริงโดยฝ่ายผู้เอาประกันภัย ทำให้ปัญหาการบอกล้างกรรมธรรม์ประกันภัยลดลง นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เอาประกันภัยเองแล้ว ย่อมสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีต่ออุตสาหกรรมประกันภัย อันเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจโดยรวม